

Sygn. akt I C 1196/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 marca 2018 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, I Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: S.S.R. Bartosz Kasielski

Protokolant: aplikant aplikacji sędziowskiej P. K.

po rozpoznaniu w dniu 1 marca 2018 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Dyrektora I. Administracji Skarbowej w Ł.

przeciwko A. Z.

o zapłatę

1. umarza postępowanie w zakresie kwoty 1.322,81 zł (tysiąc trzysta dwadzieścia dwa złotych 81/100) tytułem należności głównej oraz kwoty 456,48 zł (czteryście pięćdziesiąt sześć złotych 48/100) tytułem odsetek;
2. oddala powództwo w pozostałej części;
3. zasądza od A. Z. na rzecz Skarbu Państwa – Dyrektora I. Administracji Skarbowej w Ł. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem kosztów procesu.

Sygnatura akt I C 1196/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 20 października 2017 roku Skarb Państwa – Dyrektor I. Administracji Skarbowej w Ł. wystąpił przeciwko A. Z. o zapłatę kwoty 1.380,64 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 marca 2014 roku do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnego świadczenia, a także zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego .

(pozew k.2 – 4)

Nakazem zapłaty z dnia 24 listopada 2017 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

(nakaz zapłaty k.22)

W dniu 18 grudnia 2017 roku A. Z. złożył sprzeciw od nakazu zapłaty, wnosząc o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

(sprzeciw od nakazu zapłaty k.25 – 29)

Pismem procesowym z dnia 23 stycznia 2018 roku powód dokonał przedmiotowej modyfikacji powództwa w zakresie dotyczącym należności ubocznych i kosztów procesu, wnosząc o zasądzenie kwoty 1.380,64 złotych z odsetkami

ustawowymi od dnia 14 marca 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, a także o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych

(pismo procesowe z dnia 23 stycznia 2018 roku k.44 – 46)

Pismem procesowym z dnia 16 lutego 2018 roku A. Z. wskazał, że dokonał w dniu 9 lutego 2018 roku wpłaty kwoty 1,959,29 złotych na rzecz powoda tytułem należności dochodzonej pozwem w sprawie I C 1196/17. Pozwany oświadczył jednocześnie, że cofa złożony sprzeciw od nakazu zapłaty wobec braku możliwości uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia w trwającym postępowaniu.

(pismo procesowe z dnia 16 lutego 2018 roku k.48)

Pismem procesowym z dnia 19 lutego 2018 roku powód z uwagi na spełnienie świadczenia przez pozwanego cofnął pozew w zakresie kwot: 456,48 złotych tytułem należności odsetkowej, 180 złotych tytułem kosztów procesu oraz 1322,81 złotych tytułem należności głównej. W pozostałym zakresie podtrzymał natomiast żądanie pozwu (co do kwoty 57,83 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 lutego 2018 roku do dnia zapłaty).

(pismo procesowe z dnia 19 lutego 2018 roku k.51)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2013 roku, sygn. akt VIII P 3/11, Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od Urzędu Skarbowego Ł. na rzecz A. Z. kwotę 1.600 złotych tytułem odszkodowania w związku z naruszeniem zasady równego traktowania w zatrudnieniu.

(okoliczność bezsporna)

W dniu 9 kwietnia 2013 roku Urząd Skarbowy Ł. zapłacił na rzecz A. Z. kwotę 1.380,64 złotych tytułem odszkodowania zasądanego wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2013 roku, sygn. akt VIII P 3/11.

(potwierdzenie przelewu k.19)

Wyrokiem z dnia 13 marca 2014 roku, sygn. akt III APa 22/13, Sąd Apelacyjny w Łodzi, na skutek apelacji obu stron postępowania zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 2 kwietnia 2013 roku, sygn. akt VIII P 3/11, w ten sposób, że oddalił powództwo oraz zasądził od A. Z. na rzecz Urzędu Skarbowego Ł. kwotę 2.700 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za I instancję.

(wyrok k.7 – 8)

Wezwaniem do zapłaty z dnia 6 lutego 2015 roku, doręczonym w dniu 16 lutego 2015 roku, Naczelnik Urzędu Skarbowego Ł. wezwał A. Z. do zwrotu w terminie 30 dni od doręczenia wezwania kwoty 1.380,64 złotych wypłaconej przez urząd na jego konto bankowe w dniu 9 kwietnia 2013 roku, stanowiącej różnicę pomiędzy zasądaną nieprawomocnym wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2013 roku kwotą 1.600 złotych, a odprowadzonymi od niej należnymi składkami na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

(wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem odbioru k. 18-19)

W dniu 9 lutego 2018 roku A. Z. uiścił na rachunek I. Administracji Skarbowej w Ł. kwotę 1.959,29 złotych, przy czym jako tytuł przelewu wskazał opis „Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 24 listopada 2017r. S. akt I Nc 1169/17 1380,64zł + 398,65zł + 180zł”.

(potwierdzenie przelewu wraz z obliczeniem należności k.49 – 50)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie przedłożonych dokumentów, których treść nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo w części, w jakiej postępowanie nie zostało umorzone, podlegało oddaleniu.

Stosownie do treści art. 355 § 1 k.p.c. sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew. W myśl art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku. Zgodnie zaś z dyspozycją art. 203 § 4 k.p.c. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa. Wobec tego, że powód cofnął pozew przed rozpoczęciem rozprawy w niniejszej sprawie co do kwoty 1.322,81 złotych tytułem należności głównej oraz kwoty 456,48 złotych tytułem należności odsetkowej, a nie wystąpiła żadna z przesłanek wymienionych w art. 203 § 4 k.p.c., postępowanie w zakresie cofniętego żądania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. podlegało umorzeniu. Sąd ocenił jako niedopuszczalną możliwość cofnięcia pozwu w zakresie kwoty 180 złotych tytułem kosztów procesu, bowiem wynikała ona z błędnego przekonania powoda o możliwości zaliczenia spełnionego w toku procesu świadczenia na rzecz przyszłych kosztów procesu, których nie tylko wysokość, ale przede wszystkim zasada ponoszenia mogła być tylko i wyłącznie przedmiotem orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do istoty w ramach instancji. Kwestia ta zostanie poddana szerszej analizie w dalszej części uzasadnienia dotyczącej kosztów procesu.

Przechodząc do merytorycznej oceny zgłoszonego roszczenia należy wskazać, że jego podstawa materialno prawna opierała się na treści art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c. W realiach niniejszej sprawy bezspornym pozostawał fakt spełnienia przez Skarb Państwa nienależnego świadczenia na rzecz pozwanego w dniu 9 kwietnia 2013 roku. Z chwilą wydania przez Sąd Apelacyjny w Łodzi wyroku w sprawie sygn. akt III APa 22/13 (zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi w sprawie sygn. akt VIII P 3/11) podstawa spełnienia świadczenia w postaci obowiązku wypłaty na rzecz A. Z. stosownego odszkodowania odpadła. W konsekwencji powództwo o zwrot nienależnego świadczenia pozostawało usprawiedliwione co do zasady.

Pomimo to uwzględnienie powództwa w części, w jakiej pozew nie został cofnięty (postępowanie zostało umorzone) nie było możliwe z uwagi na spełnienie przez pozwanego świadczenia w całości na rzecz wierzyciela. A. Z. uiszczył w dniu 9 lutego 2018 roku na rzecz powoda kwotę 1.959,29 złotych, która w pełni wyczerpuje wierzytelność objętą pozwem.

Po pierwsze, bezspornym pozostaje wysokość należności głównej, która obejmowała kwotę 1.380,64 złotych (świadczenie wypłacone przez powoda w dniu 9 kwietnia 2013 roku).

Po wtóre, należy wyraźnie zaznaczyć, że zobowiązanie z tytułu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy, co oznacza, iż staje się ono wymagalne wraz z wezwaniem dłużnika do jego spełnienia, zaś popada on w opóźnienie, jeśli nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela – art. 455 k.c. (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2010 roku, sygn. akt II CSK 126/10, Lex nr 602678). Zgromadzony materiał dowodowy potwierdza zaś, że pozwany został wezwany do zwrotu nienależnego świadczenia w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania z dnia 6 lutego 2015 roku, doręczonego w dniu 16 lutego 2015 roku. Przy zachowaniu wskazanego terminu, którego upływ następował w dniu 18 marca 2015 roku, A. Z. pozostawał w opóźnieniu z jego realizacją (w rozumieniu art. 481 k.c.) dopiero od dnia 19 marca 2015 roku, nie zaś jak przyjął powód od dnia 14 marca 2014 roku (dzień następujący po wydaniu orzeczenia przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w sprawie sygn. akt III APa 22/13). Nie można przy tym stracić z pola widzenia, że dłużnik dokonał zapłaty na rzecz wierzyciela w dniu 9 lutego 2018 roku. Oznacza to, że świadczenia uboczne – odsetki za okres od dnia 19 marca 2015 roku do dnia 9 lutego 2018 roku obejmowały kwotę 291,30 złotych (wg ogólnie dostępnego kalkulatora odsetek za opóźnienie, Lex).

W świetle powyższych okoliczności należy stwierdzić, że łączne zadłużenie (należność główna oraz odsetki) na dzień 9 lutego 2018 roku wynosiło 1.671,94 złotych (1.380,64 złotych + 291,30 złotych), a więc było niższe od wartości dokonanej zapłaty (1.959,29 złotych). To zaś prowadziło do oddalenia powództwa w pozostałej części, w której pomimo spełnienia świadczenia pozew był podtrzymywany, a nie został cofnięty (kwota 57,83 złotych tytułem należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 lutego 2018 roku).

W tym miejscu warto zauważyć, że skuteczne wniesienie sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym powoduje utratę mocy wydanego orzeczenia (art. 505 § 1 k.p.c.) oraz konieczność skierowania sprawy na rozprawę celem jej merytorycznego rozpoznania, a w konsekwencji ponownego wydania orzeczenia co do istoty sprawy. Co więcej w odróżnieniu od trybu nakazowego (art. 497 § 1 k.p.c.) nie jest możliwe skutecznego cofnięcie sprzeciwu od nakazu zapłaty. Tym samym oświadczenie A. Z. zawarte w treści pisma procesowego z dnia 16 lutego 2018 roku („wycofanie sprzeciwu”) nie mogło odnieść zamierzonych przez pozwanego skutków. Okoliczność ta ma o tyle istotne znaczenie, że uiszczona kwota 1.959,29 złotych była identyfikowana przez pozwanego jako realizacja nakazu zapłaty wydanego w dniu 24 listopada 2017 roku w sprawie sygn. akt I Nc 1169/17. Wobec przytoczonych argumentów spełnione świadczenie nie mogło być zarachowane przez wierzyciela na poczet kwot przyznanych nakazem zapłaty, który de facto moc swoją utracił. Niemniej jednak w świetle braku wykształcenia prawniczego pozwanego, a także normy art. 60 k.c. w zw. z art. 65 § 1 k.c. Sąd nie miał wątpliwości co do rzeczywistej woli A. Z. w ramach dokonanej wpłaty, którą należało wiązać z zamiarem całkowitej realizacji roszczenia objętego pozvem w niniejszej sprawie i definitywnym zakończeniem sporu. O ile jednak spełnione w dniu 9 lutego 2018 roku świadczenie mogło i winno być zaliczone przez wierzyciela (art. 451 k.c.) na poczet należności głównej i świadczeń ubocznych (na dzień zapłaty łącznie 1.671,94 złotych), o tyle ponownie należy podkreślić, że brak było podstaw do uwzględnienia w tej mierze jakiegokolwiek kwoty tytułem kosztów procesu, których zarówno wysokość, jak i zasada ponoszenia może być przesądzona dopiero w ramach wyroku rozstrzygającego sprawę w danej instancji. Innymi słowy, strona nie może antycypować ewentualnej zasady ponoszenia kosztów procesu, w szczególności, czy będzie ona opierać się na odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.), stosunkowym rozdzieleniu (art. 100 k.p.c.), czy też odwoływać się do zasad słuszności (art. 102 k.p.c.). Dopiero zatem wyrok Sądu jako wynik merytorycznej oceny zgłoszonego żądania może prowadzić do powstania zobowiązania z tego tytułu. Orzeczenie o kosztach procesu ma bowiem charakter konstytutywny i zamieszczane jest dopiero w orzeczeniu kończącym postępowanie w danej instancji (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 1996 r. sygn. akt III CZP 1/96, OSNC 1996/4/57). W konsekwencji A. Z. nie mógł skutecznie uiścić kosztów procesu przyznanych w ramach nakazu zapłaty, skoro ten utracił moc, zaś powód nie był uprawniony do zaliczania dokonanej wpłaty na poczet kosztów procesu, w szczególności zaś cofnięcia pozwu w tym zakresie.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 2 in principio k.p.c. uznając, że powód uległ jedynie co do nieznaczej części żądania (57,83 złote / 1.380,64 złotych = 4 %). Należy przypomnieć, że **za stronę przegrywającą sprawę, zgodnie z powszechnie przyjętą w orzecznictwie praktyką, uważa się pozwanego, który w toku procesu spełnił dochodzone od niego świadczenie, czym zaspokoił roszczenie powoda, wymagalne w chwili wytoczenia powództwa** (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 1951 roku, sygn. akt C 593/51, OSN(C) (...)). Koszty procesu poniesione przez powoda obejmowały kwotę 270 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego – § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804), która została przyznana na jego rzecz od pozwanego.

Na marginesie należy zauważyć, że suma przysługującej powodowi należności, która została ostatecznie spełniona przed wydaniem wyroku w niniejszej sprawie (1.671,94 złotych) oraz przyznanych kosztów procesu (270 złotych) pozostaje w dalszym ciągu niższa od wysokości wpłaty dokonanej przez A. Z. w dniu 9 lutego 2018 roku (1.959,29 złotych – 1.671,94 złotych – 270 złotych = 17,35 złotych), przy czym w ramach wyroku Sąd nie był władny do swego rodzaju kompensaty, czy też potrącenia z urzędu przyznanej z tego tytułu kwoty. Po pierwsze, jak już wskazano uprzednio do chwili wydania wyroku obowiązek związany z ponoszeniem kosztów procesu nie powstaje. Po wtóre, nieobciążenie pozwanego kosztami procesu przy zastosowaniu normy art. 102 k.p.c. z argumentacją dotyczącą

różnicy między wysokością spłaty z dnia 9 lutego 2018 roku, a łącznym wymiarem należności wynikających z toczącego się procesu (zasądzone świadczenie + należne koszty) skutkowałyby w istocie brakiem obowiązku zwrotu kosztów procesu, a tym samym powiększeniem zaistniałej różnicy z kwoty 17,35 złotych do wartości 287,35 złotych. W konsekwencji ostateczne uregulowanie wzajemnych rozliczeń związanych z niniejszą sprawą oraz zapadłym rozstrzygnięciem pozostaje na tym etapie tylko i wyłącznie w gestii stron.